ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და
საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტის

სამაგისტრო პროგრამა **მიგრაციის მართვა**

თამარ მამულაშვილი

სამაგისტრო ნაშრომი თემაზე:

ემიგრანტების ფულადი გზავნილების როლი საქართველოს ეკონომიკაში

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია მიგრაციის კვლევების მაგისტრის
ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი: ივანე ცერცვაძე, სრული პროფესორი

თბილისი 2017

სარჩევი

შესავალი 3

თავი 1. მიგრაციისზოგადიგაგება 5

თავი 2. ქართველი მოსახლეობის მიგრაცია ბოლო ათწლეულების განმავლობაში.. 11

თავი 3. ფულადი გზავნილების სურათი მსოფლიოს მასშტაბით.....13

თავი 4.ფულადი გზავნილების ძირითადი წყაროები საქართველოში... 17

თავი 5. ფულადი გზავნილების დადებითი და უარყოფითი მხარეები 23

დასკვნა 28

ბიბლიოგრაფია 30

შესავალი

მიგრაცია არის პროცესი, რომელიც თან სდევს კაცობრიობას დასაბამიდანვე, სწორედ მიგრაციის შედეგად არის ადამიანი დასახლებული მსოფლიოს ყველა კონტინენტზე. თანამედროვე სამყაროში მრავალი ნაშრომი დაეთმო მიგრაციის პროცესებს, მათ გამომწვევ მიზეზებს თუ შედეგებს.

ჩემს ნაშრომში შევეცდები მოკლედ მიმოვიხილო მიგრაციის პროცესი, რა არის მიგრაცია და რა მოვლენები განაპირობებს ადამიანთა გადაადგილებას ერთი ქვეყნიდან მეორეში. მიგრაცია შეიძლება სხვადასხვა ტიპის იყოს: ქვეყნის შიგნით მიგრაცია და საერთაშორისო მიგრაცია, ბუნებრივი ფაქტორებით გამოწვეული მიგრაცია თუ ეკონომიკური და სოციალური ფაქტორების შედეგი.

მე შევეხები მხოლოს ქვეყანათაშორის მიგრაციას, ჩამოვაყალიბებ მათ ძირითად გამომწვევ მიზეზებს და ამის ფონზე მიმოვიხილავ მიგრაციას საქართველოდან სხვა ქვენების მიმართულებით. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში შეიძლება ითქვას რომ საქართველოს მოსახლეობის უპრეცენდენტოდ დიდმა ნაწილმა დატოვა ქვეყანა უკეთესი საცხოვრებელი პირობების მოსაძებნას, რამაც შეცვალა საქართველოს მოსახლეობის სურათი, დიდად შეამცირა მოსახლეობის რაოდენობა და ასევე დიდად დამოკიდებული გახადა ქართული საზოგადოება უცხოეთში მცხოვრებ ოჯახის წევრებზე და მათ მიერ გამოგზავნილ ფულად გზავნილებზე. საშუალოდ ყოველი 10 მოქალაქიდან საქართველოში ერთი იღებს ფულად გზავნილებს და შეიძლება ითქვას რომ საქართველოს მოსახლეობის დაახლოებით 10 % დამოკიდებულია მის ოჯახის წევრზე, რომელიც ცხოვრობს საძღვარგარეთ და მუშობს საკუთარი და თავისი ოჯახის საცხოვრებელი, ეკონომიკური პირობების გასაუმჯობესებლად.

ქართველ მიგრანტებზე საუბრისას განვიხილავ იმ ძირითად მიმართულებებს, სადაც ჩვენი თანამოქალაქეები მიდიან მუდმივად თუ დროებით საცხოვრებლად. ამ ქვეყანათა ჩამონათვალი დიდად არ შეცვლილა ბოლო 2 ათწლეულის მანძილზე და ლიდერი ქართველ მიგრანტთა მიღებაში კვლავ რუსეთი რჩება. თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო დროს ქართველები დანიშნულების ქვეყნის არჩევისას პროდასავლურ ქვეყნებს მეტ უპირატესობას ანიჭებენ. დიდად გაიზარდა ქართველ მიგრანტთა რაოდენობა ამერიკის შეერთებულ შტატებში და ასევე ყურადსაღებია ამ რაოდენობის ზრდა ისრაელში, სადაც ქართველებმა სამუშაო პირობების გასაუმჯობესებლად სულ რაღაც ბოლო ერთი წლის მანძილზე დაიწყეს გამგზავრება და რუსეთის, ამერიკის, საბერძნეთისა და იტალიის შემდეგ უკვე დაიკავა მნიშვნელოვანი ადგილი.

ფულადი გზავნილების გამომგზავნი ძირითადი ქვეყნების მიმოხილვის შემდეგ უფრო მნიშვნელოვანია იმის გაანალიზება, რა გავლენას ახდენენ ეს დამატებითი ფულადი სახსრები ქვეყნის მოსახლეობაზე, მათი მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე და ამასთან ერთად რა გავლენას ახდენს ეს ყველაფერი ქვეყნის ეკონომიკაზე. ნაშრომში ვნახავთ, რომ ქართველების მიერ სამშობლოში გამოგზავნილმა ფულადმა გზავნილებმა გადააჭარბა უცხოურ გრანტებს, რაც ვფიქრობ უდაოდ ყურადსაღები ფაქტია.

გზავნილების ასეთი დიდი რაოდენობის მიღება ქვეყნის მიერ რა თქმა უნდა დადებით გავლენას მოახდენს მის მოსახლეობაზე, გააუმჯობესებს მის მგდომარეობას ეკომონიკური თვალსაზრისით და ხელს შეუწყობს მისი მდგომარეობის გაუმჯობესებას სოციალური კუთხითაც. თუმცა მსოფლიოში სხვადასხვა მკვლევარები ამბობენ, რომ ფულადი გზავნილების რაოდენობის ამგვარმა ზრდამ და მათზე საზოგადოების დიდი ნაწილის დამოკიდებულების გამყარებამ შესაძლოა უარყოფითი მხარეებიც გამოიწვიოს.

ჩემი ნაშრომის ბოლოს სწორედ გზავნიელბის დადებით და უარყოფით მხარეებს შევეხები, რაზედ მსოფლიოს სხვადასხვა მკვლევარი აქტიურად საუბრობს. ასევე ვეცდები დაგანახოთ როგორი სურათია ამ მხრივ საქართველოში.

თავი 1. მიგრაციისზოგადიგაგება

„ყველაადამიანიიმიგრანტისშთამომავალია“ - უცნობი

მოსახლეობისმიგრაციაჩვეულებრივგულისხმობსადამიანთაგადაადგილებასამათუიმტერიტორიისფარგლებსგარეთდასაცხოვრებელიადგილისაუცილებლადგამოცვლას, სამუდამოდანმეტნაკლებადხანგრძლივიდროით. მიგრაციაგანპირობებულიამრავალიფაქტორითანრომელიმეერთიუმთავრესიმიზეზით. საერთოდკიმოსახლეობაცდილობსგადაადგილდესიქ, სადაცსაკუთარითავისრეალიზაციისდაცხოვრებისუკეთესიპირობებია.

კაცობრიობისისტორიისმანძილზეადამიანებისთვისდამახასიათებელიიყოერთიადგილიდანმეორეზეგადაადგილება. გადაადგილებისუფლებაადამიანისსაყოველთაოდაღიარებულიდაფუნდამენტურიუფლებაა, რომელიცნახევარისაუკუნეზემეტიხნისწინგაეროსმიერმიღებული „ადამიანისუფლებებისუნივერსალურიდეკლარაციით“ არისუზრუნველყოფილი. ამდეკლარაციისმე-13 მუხლითგანსაზღვრულია, რომ „ყველაადამიანსაქვსთავისუფალიგადაადგილებისადაცხოვრებისუფლებანებისმიერი სახელმწიფოსსაზღვრებში“ და „ყველაადამიანსაქვსუფლებადატოვოსნებისმიერიქვეყანადადაბრუნდესსაკუთარქვეყანაში“.[1]

მიგრაციამშესაძლებელიაპოზიტიურიგავლენაიქონიოს, როგორცწარმომშობი, ისემიმღებიქვეყნისსაზოგადოებისგანითარებაზე. მიგრაციაშესაძლებლობასიძლევახელიშეუწყოსუნარ-ჩვევებისგაცვლასქვეყნებსშორისდასაკუთარიწვლილიშეიტანოსკულტურათაჩამოყალიბებაში.

ტერმინ „მიგრანტის“ უნივერსალურიდასაყოველთაოდაღიარებულიგანსაზღვრებაარარსებობს, ამიტომმედავეყრდნობიგაეროსდამიგრაციისსაერთაშორისოორგანიზაციისმიერმიღებულგასნაზღვრებას, ვინაიდანსაერთაშორისომიგრაციისსაკითხებითდაინტერესებულორგანიზაციებსშორისყველაზეავტორიტეტულისწორედზემოთხსნებულიორგანიზაციებია.

გაერთიანებულიერებისორგანიზაცია „მიგრანტს“ განსაზღვრავს, როგორცინდივიდს,

[1]გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (http://www.un.org/esa/population/publications/ittmig2002/2002ITTMIGTEXT22-11.pdf)

რომელიცერთწელზეხანგრძლივიდროითცხოვრობსუცხოქვეყანაშიგანურჩევლადნებ
აყოფლობითითუიძულებითიმიზეზებისადაასევედროებითითუმუდმივიბინადრობ
ისა.[2]ამგანსაზღვრებისთანახმად,
მოკლეპერიოდითმოგზაურიტურისტებიდაბიზნესმენებიარმიიჩნევიანმიგრანტებად,
თუმცამიგრანტებადზოგადადითვლებიანისადამიანებიც,
რომლებიცწელიწადზენაკლებიდროითცხოვრობენუცხოქვეყანაშიდაახორცილებენსე
ზონურსამუშაოებს.

გაერთიანებულიერებისორგანიზაციისსტატისტიკისგანყოფილების(UNSD)მიერ
1997 წელსმიღებულირეკომენდაციასაერთაშორისომიგრანტსგანსაზღვრავს, როგორც
„ ადამიანს, რომელიციცვლისსაკუთარძირითადსაცხოვრებელქვეყანას“.
ამგანსაზღვრებისთანახმად,
ყველატურისტიდასაზღვრისყოველდღიურადგადამკვეთიადამიანებიცხვდებიან
„მიგრანტების“ კატეგორიაში,
ამიტომამგანმარტებასგანვრცობასჭირდებახანგრძლივობისადაგადაადგილებისმოტი
ვაციისქვეკატეგორიებისმიხედვით.
სწორედამიტომმოცემულირეკომენდაციაგანაცალკევებსხანგრძლივდამოკლედროით
მიგრანტებს.

- ხანგრძლივიდროითმიგრანტიგანისაზღვრა, როგორც „ადამიანი,
რომელიცგადაადგილდებასაკუთარიძირითადისაცხოვრებელიქვეყნიდანმინიმუმერ
თიწლისვადითდადანიშნულებისქვეყანახდებამისიახალისაცხოვრებელი“.

- მოკლედროითმიგრანტიგანისაზღვრა, როგორც „ადამიანი,
რომელიცგადაადგილდებასაკუთარიძირითადისაცხოვრებელიქვეყნიდან 3-12
თვისვადით, გარდაიმადამიანებისა,
რომელთაგადაადგილებისმიზეზიშეიძლებაიყოსრეკრეაცია,
მეგობრებისადანათესავებისმონახულება,
სამედიცინომომსახურებაანმომლოცველობა.“[3]

მოსახლეობისმიგრაციისდამიგრანტთაშესახებყველაზესრულყოფილიდამდიდ
არისტატისტიკურიინფორმაციამოსახლეობისაღწერითმიიღება.
მოსახლეობისაღწერებისაშუალებასიძლევაშესწავლილიქნასმიგრაციისნაკადებისმიმა
რთულებები, მიგრანტთაშემადგენლობა,
მიგრანტებიდაბადებისადგილისადამოქალაქეობისმიხედვით,
მათიჩამოსვლისხანგრძლივობა,

---

[2]გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია
(http://www.un.org/esa/population/publications/ittmig2002/2002ITTMIGTEXT22-11.pdf)

[3]მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (http://www.iom.int/jahia/Jahia/about-migration/developing-migration-policy/identify-intl-migrants)

შეიძლებამიახლოებითგანისაზღვროსგარემიგრაციისსალდოდამიგრაციისროლიმოსახლეობისრიცხოვნობისფორმირებაში.

მიგრაციასთანდაკავშირებულიმრავალიძველითუთანამედროვეთეორიააშექმნილი, თუმცამათშეიძლებავუწოდოთმიგრაციისშესახებმწყობრითეორიისჩამოყალიბებისმეტ-ნაკლებადწარმატებულიმცდელობები, რომელთაშორისყველაზეავტორიტეტულადრავენშტაინის „კანონებია“ მიჩნეული. ჩემსნაშრომშიკიმოვიყვანმხოლოდმიგრაციისგამომწვევიფაქტორებისშესახებსაკმაოდ ფართოდგაზიარებულდამიღებულკლასიფიკაციას, რომლისავტორიცარისცნობილიდემოგრაფიევერეტლი [Everett Lee], რათაესფაქტორებიშემდგომშიგამოვიყენოსაქართველოსთანმიმართებაში.

ევერეტლიმიგრაციისგამომწვევფაქტორებსორჯგუფადყოფს: „განმზიდველი“(Push) და „მიმზიდველი“(Pull)ფაქტორები. განმზიდველფაქტორებშილიაერთიანებსიმგარემოებებს, რომელიცარახელსაყრელიაპოტენციურიმიგრანტისთვის, ხოლომიმზიდველფაქტორებში - პოტენციურიმიგრანტისთვისმიმზიდველგარემოებებს.[4]

განმზიდველი ფაქტორები	**მიმზიდველი ფაქტორები**
არასაკმარისი სამუშაო ადგილები	დასაქმების შესაძლებლობა
პრიმიტიული პირობები	უკეთესი ცხოვრების პირობები
გაუდაბნოება	უკეთესი განათლება
შიმშილი	გართობა
პოლიტიკური ტერორი და შევიწროება	უსაფრთხოების მაღალი დონე
მონობა ან იძულებითი შრომა	უკეთესი ჯანდაცვა
ჯანდაცვის დაბალი დონე	
ქონების დაკარგვა	მიმზიდველი კლიმატი
ბუნებრივი კატასტროფები	
მფლობელი/მოიჯარის საკითხები	
პოლიტიკური და რელიგიური თავისუფლების ნაკლებობა	პოლიტიკური თავისუფლება
გარემოს დაბინძურება	
განუვითარებელი საბინაო ფონდი	
დისკრიმინაცია	ოჯახური კავშირები

[4] *http://www.students.uni-mainz.de/jkissel/Skripte/Lee.pdf*

ძალადობა	
დაქორწინების მცირე შესაძლებლობები	დაქორწინების უკეთესი შესაძლებლობა
ომები	

„განმზიდველი“ ფაქტორებიუპირველესადეხებასამშობლოდანემიგრაციისმოტივებს. ეკონომიკურიმიგრაციისშემთხვევაში (შრომითიმიგრაცია), ჩვეულებრივმოვლენასწარმოადგენსგანსხვავებასახელფასოგანაკვეთში. თუკიახალქვეყანაშიშრომისანაზღაურებააღემატებამშობლიურიქვეყნისშესაბამისდონეს, იმიგრანტირჩებაამქვეყანაში.

სიღარიბისგანგაქცევა (პირადიმიზნითანნათესავებისთვის) არისტრადიციული „განმზიდავი“ ფაქტორი, დასაქმებისხელმისაწვდომობაკიამასთანდაკავშირებულიმიმიზდველიფაქტორია. ბუნებრივმაკატასტროფებმაშესაძლოაგაზარდოსსიღარიბითგამოწვეულიმიგრაციისნაკადი. ასეთიმიგრაციაშესაძლოაიყოსარალეგალურიიმქვეყანაში, რომელიცდანიშნულებისადგილსწარმოადგენს.

მიგრაციაზოგჯერარისსავალდებულოდასაქმებისკონტრაქტისმიხედვით. რელიგიურიმისიონერებისთვის, ტრანსნაციონალურიკორპორაციებისთანამშრომლებისთვის, საერთაშორისოარასამთავრობოორგანიზაციებისადადიპლომატიურსამსახურშიმოღვაწეადამიანებისთვისგანსაზღვრულიასაზღვარგარეთმუშაობა. მათხშირადაგზავნიანროგორც „ექსპატრიატებს“ დამათიმუშაობისპირობებიარისთანასწორიანუკეთესი, ვიდრეიგივეპოზიციაზემომუშავეადამიანებისამათივემასპინძელქვეყანაში.

ზოგიერთიმიგრანტისთვის, განათლებაარისუპირველესიმიმზიდველიფაქტორი. (თუმცაზოგიერთისაერთაშორისოსტუდენტიარმიიჩნევაიმიგრანტად). სამსახურიდანგადამდგარიადამიანებისმიგრაციამდიდარიქვეყნებიდანიაფფასიანიმუშახელისმქონექვეყნებშიუკეთესიპირობებისუზრუნველყოფითარისსაერთაშორისო მიგრაციისახალიტიპი. ამისმაგალითიაბრიტანეთშისამსახურიდანგათავისუფლებულიმოქალაქეებისგადასვლაიტალიასადაესპანეთშიანკანადელებისშეერთებულშტატებში.

არა-ეკონომიკურგანმზიდველიფაქტორებსწარმოადგენსდევნა (რელიგიურიანსხვა), ცუდადმოპყრობა, ძალადობა, ჩაგვრა, ეთნიკურიწმენდადაგენოციდიცკი,

აგრეთვერისკისამოქალაქოპირებისთვისომისდროს. პოლიტიკურიმოტივებიჩვეულებრივგანაპირობებენლტოლვილთანაკადს-მაგალითისთვის, ისინიგაურბიანდიქტატურას.

ზოგიერთიადამიანისგადასვლასხვაქვეყანაშიხდებაპირადიმიზნებით, რაცდაფუძნებულიაურთიერთობებზე, (მაგალითად, ყოფნაოჯახთანანპარტნიორთან), როგორიცააოჯახებთანხელახლაშეერთებადაშერეულიქორწინება. თავისდაღწევამართლმსაჯულებისგან (მაგ, პატიმრობისარიდება) არისპირადიმოტივაცია. ამტიპისმიგრაციაჩვეულებრივარარისლეგალური, თუკიდანაშულიაღიარებულიასაერთაშორისოდ, თუმცაშესაძლოადამნაშავეებმადამალონთავიანთივინაობაანიპოვონსხვათავდაცვითი საშუალებებირათათავიდანაიცილონგამჟღავნება. იყოშემთხვევები, როდესაცომშიდამნაშავეკრიმინალებიისეშეინიღბნენ, რომთავიომისთუკონფლიქტისმსხვერპლადწარმოაჩინესდათავშესაფარიიპოვესსხვაქ ვეყანაში.

ბარიერებიმიგრაციისდროსიქმნებაარამხოლოდკანონისფარგლებში. ბუნებრივიდასოციალურიბარიერებიშესაძლოაიყოსასევეძალიანძლიერი. იმიგრანტებიროდესაცტოვებენთავიანთქვეყანას, ისინიტოვებენყველაფერახლობელს: ოჯახს, მეგობრებსდაკულტურას. როდესაცისინიჩამოდიანახალქვეყანაში, ესხშირადდაკავშირებულიაბევრგაუგებრობასთან, მათშორისსამსახურისშოვნა, სადუნდაიცხოვრონ, ახალიკანონები, ახალიკულტურულინორმები, ენაანაქცენტისსაკითხები, შესაძლორასიზმიდასხვაგამონაკლისიქცევებიმათდამიდამათიოჯახისადმი. ესბარიერებიზღუდავსსაერთაშორისომიგრაციას.

საბჭოთაკავშირიდანდასოციალისტურბანაკისქვეყნებიდანდასავლეთევროპაში ადამიანებისგადაადგილებისთავიდანასაცილებლად XX საუკუნის 40-იანიწლებიდან „რკინისფარდა“ შეიქმნა. ომისშემდგომიევროპისისტორიისერთ-ერთიირონიაის, რომდასავლეთიდიდიხნისგანმავლობაშიითხოვდამგზავრობისთავისუფლებასიმევრ ოპულიქვეყნებისთვის, რომლებიცცხვორობდნენკომუნისტურირეჟიმისქვეშდაესთავისუფლებამინიჭებული იქნა 1989-90 წლებში. ამისშემდეგ, ძალიანმალემგზავრობაისევდასავლეთმაგახადაგაცილებითუფრორთულიდაწარმოიშ ვაახალიბარიერები „რკინისფარდის“ ჩასანაცვლებლად“.

მიგრაციისპოლიტიკათანდათანასოცირდებოდასხვადასხვასაკითხებთან, როგორიცააეროვნულიუსაფრთხოება, ტერორიზმიდაგანსაკუთრებითდასავლეთევროპაში, ისლამისმიმდევართახვედრითიწილისსაგრძნობიზრდა.

კვლევებმააჩვენა, რომზოგიერთიდაინტერესებულიჯგუფილობირებს, რომმოხდესთავიანთიჯგუფებისემიგრაციანაკლებადდასხვაჯგუფებისუფრომეტადმასშემდეგ, რაცისინინახავენიმიგრაციისშედეგებს, როგორიცააგაზრდილიშრომითიკონკურენცია, რომელიცწამგებიანიიქნებათავიანთგუნდთანმიმართებაში, ხოლომომგებიანისხვაგუნდთანმიმართებაში. 2010 წლისევროპულმაკვლევამდაასკვნა, რომ „დამსაქმებლებიუფრომეტადარიანმომხრეიმიგრაციის, ვიდრედასაქმებულები, ვინაიდანახალიიმიგრანტებიმიიჩნევიანკონკურენტადამქვეყანაშიუკვედასაქმებული ადამიანებისთვის. თუიმიგრანტებიმიიჩნევიანდამსაქმებლებისკონკურენტადდაარადასაქმებულების, ასეთშემთხვევაშიდამსაქმებლებიარიანუფრომეტადწინააღმდეგიიმიგრაციისვიდრედ ასაქმებულები. 2011 წლისკვლევა, რომელიცამოწმებსშეერთებულიშტატებისწარმომადგენლებისხმისმიცემასემიგრაციი სპოლიტიკისადმიაჩვენებს, რომ „წარმომადგენლებიუფრომეტადკვალიფიციურიშრომისუნარიანიადამიანებისრეგიო ნებიდანმხარსუჭერენღიაიმიგრაციისპოლიტიკასარაკვალიფიციურიადამიანებისმიმა რთ, მაშინროცაპირიქითხდებანაკლებადარაკვალიფიციურიშრომისუნარისმქონეადამიანე ბისრეგიონებიდან“.

თავი 2.
ქართველიმოსახლეობისმიგრაციაბოლოათწლეულებისგანმავლობაში

მსოფლიოშიმიგრანტთარაოდენობამდიდიხანიაყურადღებამიიპყროდაბევრინა შრომიდაეთმოსხვადასხვაქვეყნისმონაცემებს, ამქვეყნებშიმიგრაციისგამომწვევფაქტორებსთუმიგრაციაშიმყოფიადამიანებისმიერგა მოგზავნილიფულადიგზავნიელბისგავლენასმათსამშობლოებზე. თუმცამსოფლიოსსხვაქვეყნებისფონზეგანსაკუთრებითსაინტერესოაპოსტ-საბჭოთაქვეყნებისმონაცემები, სადაცშიდაეკონომიკურიმდგომარეობადიდადიყოგანპირობებულისაბჭოთაკავშირის დაშლით. ამპერიოდშიდაიწყესპოსტ-საბჭოთაქვეყნებადამოუკიდებლობისაღიარება, დამოუკიდებელიეკონომიკისშენება. საქართველოსმაგალითსთუგავითვალისწინებთ, ჩვენმაქვეყანამშენებაფაქტობრივადნულიდანდაიწყოდარათქმაუნდა 1990-იანიწლებიძალიანრთულიგადასატანიაღმოჩნდარიგითიმოქალაქეებისათვის, რომლებმასსწორედსაკუთარიოჯახებისსარჩენადთუგადასარჩენადგადაწყვიტესმიგრ ააციაშიწასვლა.

ამწლებისსაქართველოსმოსახლეობისზუსტირაოდენობასამწუხაროდუცნობია, რადგანსაბჭოთაკავშირისდაშლასთანერთადმოიშალასაქართველოსმოსახლეობისსარეგისტრაციოსისტემა. თუმცასხვადასხვაარაოფიციალურიმონაცემებისმიხედვითამპერიოდშისაქართველოდანემიგრირებულიმოსახლეობისრაოდენობაერთ-ერთიყველაზემაღალიამსოფლიომასშტაბით. გაეროსმონაცემებისმიხედვით 1995 წლიდან 2005 წლამდესაქართველოდანემიგრირებულიმოსახლეობისრაოდენობამთითქმის 600 ათასიშეადგინა. სხვაარაოფიციალურიმონაცემებისმიხედვითესციფრიგაცილებითმაღალიადაისთითქმისერთმილიონსუტოლდება. 1989 წელსსაქართველოში 5.5 მილიონიადამიანიცხოვრობდა, საიდანაც 1 მილიონიემიგრაციაშიწავიდა 1989 წლიდან 2002 წლამდეპერიოდში, რაცსაქართველოსმოსახლეობისთითქმის 20 %-სშეადგენდა.

საქართველოსდამოუკიდებლობისპირველწლებში, პოლიტიკურმადასამხედროკონფლიქტებმა, რომელბიცასევეგამოწვეულიიყოსაბჭოთაკავშირისდაშლისშედეგად, გამოიწვიაეთნიკურიქართველების, ისევეროგორცსაქართველოშიმცხოვრებისხვაეროვნებისმოსახლეობისემიგრაციაშიწასვლა, დაამპერიოდშიდანიშნულებისძირითადიქვეყანაიყორუსეთი. ამდროსსაქართველოშიხანგრძლივმაეკონომიკურმასიდუხჭირემდაისადგურადაეკონომიკურიმოტივებიძირითადიიყოქართველებისთვისქვეყნიდანწასასვლელად. რუსეთისშემდეგყველაზეპოპულარულიდანიშნულებისადგილებიიყოსაბერძნეთი, თურქეთიდაჩრდილოეთამერიკა. 2003 წლისვარდებისრევოლუციისშემდეგ, სააკაშვილისადმინისტრაციამგაატარამრავალიადგილობრივირეფორმა, გააუმჯობესასაინვესტიციოპირობებიუცხოელებისთვისდაშეცვალაქვეყნისორიენტაციადასავლეთისკენ. ამმოვლენებმადაამასთანერთადსაქართველოსმიმართრუსეთისაგრესიულმადამოკიდებულებამ, რამაცკულმინაციასმიაღწია 2008 წლისაგვისტოში, კიდევუფროდააახლოვასაქართველოდასავლეთთანდაჩრდილოეთამერიკასთანდამიგრანტთარაოდენობაცთანდათანდასავლეთისსხვადასხვაქვეყნებშიუფროგაიზარდა.

თავი 3. ფულადი გზავნილების სურათი მსოფლიოს მასშტაბით

ჩემი ნაშრომის პირველ თავში მიმოვიხილე მიგრაციის ზოგადი გაგება და ამ მოვლენის ძირითადი გამომწვევი მიზეზები, რომლებიც მრავალფეროვანია და სხვადასხვა მიზეზით შეიძლება იყოს გამოწვეული. რთულია ვთქვათ ამ მიზეზებიდა რომელია უფრო ძლიერი მოტივატორი ადამიანისთვის, რომ წავიდეს მიგრაციაში, თუმცა ფაქტია, რომ ყველაზე მეტი ადამიანი მიდის სხვა ქვეყანაში საცხოვრებლად უკეთესი საცხოვრებელი პირობების მოსაძებნად საკუთარი თავისთვის და საკუთარი ოჯახისთვის. უკეთეს პირობებში იგულისხმება უკეთესი ეკონომიკური, ბუნებრივი და სოციალური პირობები. ამ თავში კი განვიხილავ უკეთესი ეკონომიკური პირობების მაძიებელ მიგრანტებს, რომლებიც დასახულ მიზანს აღწევენ, საქმდებიან სხვა ქვეყანაში, სადაც მათი შემოსავალი აღემატება საკუთარ ქვეყანაში აღებულ გასამრჯელოს. ასე ცდილობენ ისინი საკუთარი საცხოვრებელი პირობების

გაუმჯობესებას და ამავე დროს საკუთარი ოჯახების დახმარებას მშობლიურ ქვეყანაში.

ფულადიგზავნილებიარისმიგრაციისპროცესისერთ-ერთიყველაზემნიშვნელოვანიასპექტი. სწორედფულადიგზავნილებიქმნიანზოგიერთიქვეყნისშიდადოვლათისარსებითნაწილს. მაგალითად, მსოფლიობანკის 2006 წლისმონაცემებისმიხედვით, გზავნილებიმექსიკაშინავთობისექსპორტისშემდეგ, წარმოადგენსმეორეყველაზედიდშემოსავლებისწყაროს. ასევეგზავილებიქმნისმოლდოვისმთლიანიშიდაპროდუქტის 27%-ს, ელსალვადორშიესციფრი 16%-სუდრის, ფილიპინებშიკი 13%-ს.[5]საქართველოსმთლიანიშიდაპროდუქტისდაახლოებით 6%-დან 10%-მდემერყეობსსაზღვარგარეთიდანგამოგზავნილიპირადიფულადიგზავნილებისწილი.

მსოფლიობანკიგვთავაზოსფულადიგზავნილებისშემდეგგანმარტებას: „საერთაშორისოფულადიგზავნილებიესარისისპირადითანხები, რომელებსაცმიგრანტებისაკუთარსამშობლოშიმცხოვრებოჯახებსადამეგობრებსუგზავნიან“. ფულადიგზავნილებისმნიშვნელობაგანსაკუთრებითმაღალიაგანვითარებადიქვეყნებისთვის. მსოფლიობანკისმონაცემებისმიხედვით, 2000 წლიდანმოყოლებულიმსოფლიოსსხვადასხვაქვეყანაშიფულადიგზავნილებისრაოდენობაგანუხრელადიზრდება, მათიმოცულობათითქმისუტოლდებაპირდაპირიუცხოურიინვესტიციებისმოცულობასდამნიშვნელოვნადაღემატებაგანვითარებადიქვეყნებისმიერმიღებულუცხოურდახმარებას.ფულადიგზავნილებიდიდროლსასრულებსგანვითარებადიქვეყნებისეკონომიკისწინსვლაშიდაერთ-ერთიძირითადიფაქტორიაასეთქვეყნებშისიღარიბისშემცირებისთვის.

გაერთიანებულიერების 2015 წლისმონაცემებისმიხედვით, მსოფლიოში 244 მილიონიმიგრანტიცხოვრობს,[6]რომელთაუმრავლესობამსაკუთარიქვეყანადაოჯახიდატოვაუკეთესისამუშაოპირობებისმოსაძებნად. მათიოჯახებისთვისკი, მიგრანტთამიერგამოგზავნილიგზავნილებიშემოსავლებისერთ-ერთიანერთადერთიწყაროა. ქვემოთმოცემულიდიაგრამაგვიჩვენებსგზავნილებისმოცულობისზრდასმსოფლიოსმასშტაბით 1990 წლიდან 2015 წლამდე.

დიაგრამის მიხედვით თვალსაჩინოა ფულადი გზავნიელბის მნიშვნელობა მსოფლიოში სხვადასხვა ქვეყნისთვის. 1990-იანი წლებში თუ თითქმის თანაბარია

[5]World Bank, 2006.

[6] UN STATISTICS, http://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2016/01/244-million-international-migrants-living-abroad-worldwide-new-un-statistics-reveal/

ფულადი გზავნილებისა და ოფიციალური განვითარების ფონდების დახმარებების მოცულობები, 2000 წლიდან განუხრელად იზრდება ფულადი გზავნიელბის მოცულობა და წლიდან წლამდე გაცილებით მეტია ვიდრე უცხოური გრანტები. ასევე შეგვიძლია შევადაროთ ფულადი გზავნილები და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. პირველი მათგანი უფრო სტაბილურია, მაშინ როცა უცხოური ინვესტიციები სხვადასხვა ფაქტორზეა დამოკიდებული (უპირველეს ყოვლისა ქვეყნის ეკონომიკის სტაბილურობაზე) და წლიდან წლამდე შეიძლება სრულიად განსხვავებული სურათი გვქონდეს ამ მიმართულებით.

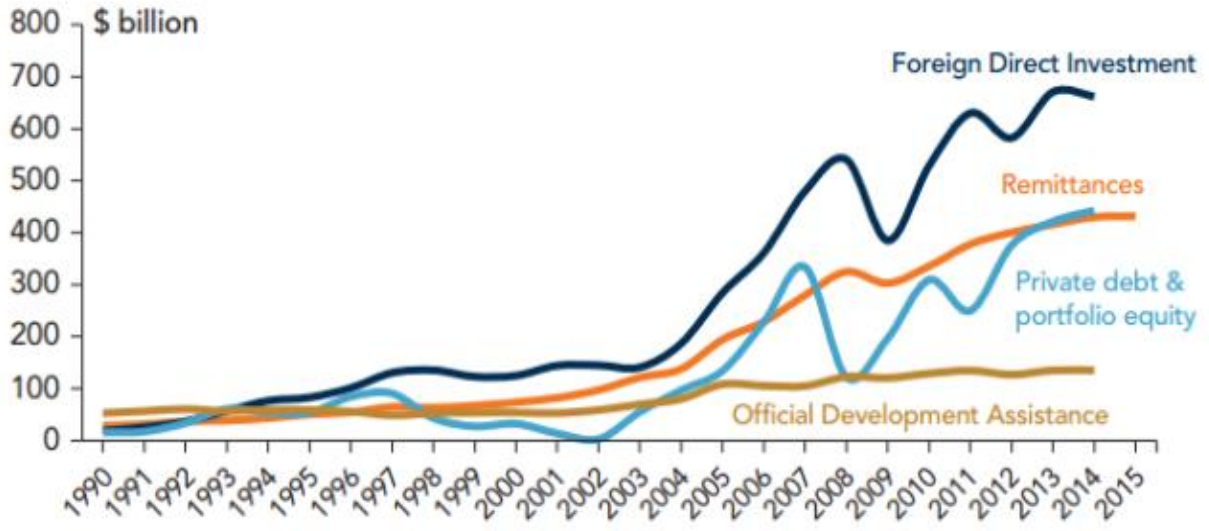

Image: World Bank

მსოფლიობანკისმონაცემებისმიხედვით 2015 წელსგზავნილებმამსოფლიოშიშეადგინა 582 მილიარდიაშშდოლარი, საიდანაც 442მილიარდიდოლარიგაიგზავნაგანვითარებადქვეყნებშიდაესიყო 244მილიონიმიგრანტისმიერგაგზავნილიგზავნილებისჯამი.ზოგიერთიგზავნილების მიმღებიქვეყნისთვისგზავნილებიშეიძლებაშეადგენდესმათიმთლიანიშიდაპროდუქტ ისმესამედს.

582 მილიარდიდოლარიდანყველაზედიდიწილიმოდისამერიკისშეერთებულიშტატებიდ ანგაგზავნილფულადგზავნილებზე, რაცშეადგენს 133.5 მილიარდდოლარს. ის, რომგაგზავნილიგზავნილებისყველაზედიდიწილიმოდისამერიკისშეერთებულშტატ ებზელოგიკურიაიქიდანგამომდინარე,

რომამერიკისმსოფლიოშიდაპროდუქტიპირველადგილზეამსოფლიოშიდამსოფლიოს მიგრანტთაყველაზედიდიწილიცამერიკაზემოდის, რაც 19 %-სშეადგენს. ამერიკიდანგაგზავნილიგზავნილებისძირითადიმიმღებიქვეყნებიიყვნენმექსიკა, ჩინეთიდაინდოეთი.

ამერიკისშეერთებულიშტატებისშემდეგ, მიგრანტთაყველაზედიდირაოდენობითგამოირჩევაგერმანიადასაუდისარაბეთი. გერმანიიდან 2015 წელსგაიგზავნა 22.8 მილიარდი, მიმღებიქვეყნებიძირითადადმეზობელიქვეყნებიიყვნენ: პოლონეთი, საფრანგეთიდაიტალია. რაცშეეხებასაუდისარაბეთს, რომელიცყველაზემეტიგანსხვავებულიქვეყნიდანჩასულიმიგრანტისმიმღებიქვეყანაა, 45.7 მილიარდიაშშდოლარიგაიგზავნა 2015 წელსსხვადასხვამიმართულებით, საიდანაცაღსანიშნავიალიბანი, მიანმარიდასირია.

ამერიკის, გერმანიისდასაუდისარაბეთისშემდეგ, მიგრანტებისთვისასევეპოპულარულიდანიშნულებისქვეყნებია: რუსეთი, არაბთაგაერთიანებულიემირატები, დიდიბრიტანეთი, საფრანგეთი, კანადა, ესპანეთიდაავსტრალია. რაცშეეხებაიმქვეყნებს, საიდანაცყველაზემეტიადამიანიმიდისმიგრაციაში, ესენია: ინდოეთი, მექსიკა, რუსეთი, ჩინეთი, ბანგლადეში, პაკისტანი, ფილიპინები, ავღანეთი, უკრაინადადიდიბრიტანეთი.

გზავნილებიგანვითარებადიქვეყნებისეკონომიკისმნიშვნელოვანიშემადგენელი ნაწილია. მიგრაციაშიწასულიადამიანებისოჯახებისეკონომიკური, სოციალურიდაკულტურულიკეთილდღეობისთვისგადამწყვეტიმნიშვნელობააქვსმი გრანტებისმიერგამოგზავნილთანხებს, რადგანესოჯახებიცხოვრობენქვეყნებში, სადაცადგილობრივიეკონომიკაღარიბია, სამუშაოადგილებიარისშეზღუდულირაოდენობითდაასევეარისდაბალიხელფასები (Push Factors). განვითარებულქვეყნებშიარსებულიდასაქმებისმეტიშანსებიდაუკეთესიხელფასებიყვ ელაზედიდადმიმზიდველი(Pull Factors) ფაქტორებიაადამიანებისთვის, რომლებიცგანვითარებადიქვეყნებიდანმიგრაციაშიწასვლასირჩევენსაკუთარითავისდ ათავისივეოჯახებისკეთილდღეობისთვის. ესკიადგილობრივეკონომიკასაცუწყობსხელს, რომგაძლიერდეს, რადგან, როგორცზევითაღვნიშნე, უცხოურიპირდაპირიინვესტიციებთანდაუცხოურდახმარებასთანერთადგზავნილები ცარანაკლებროლსასრულებსგანვითარებადიქვეყნებისეკონომიკისგაძლიერებაში.

თავი 4. ფულადი გზავნილების ძირითადი წყაროები საქართველოში

მსოფლიოსურათისფონზე, ასევესაინტერესოაროგორიმდგომარეობაასაქართველოში, სადაცასევემნიშვნელოვანროლსასრულებსმიგრანტთამიერგამოგზავნილიგზავნილები,

ვინაიდანქართველიმოსახლეობისდიდინაწილიაწასულიემიგრაციაშიმსოფლიოსსხვა დასხვაქვეყანაშიუკეთესისამუშოპირობებისდაუკეთესიშემოსავლებისმოსაძებნად. საქართველოდანწასულიმიგრანტთაუმრავლესობაცხოვრობსრუსეთისფედერაციაში, უკრაინაში, ამერიკისშეერთებულშტატებში, იტალიაში, საბერძნეთში, ესპანეთშიდათურქეთში, ბოლო წლებში უკვე აღსანიშნავია ქართველ მიგრანტთა დიდი რაოდენობა ისრაელში.

2003 წლიდან საქართველოს ეროვნული ბანკის მონაცემების მიხედვით ფულადი გზავნილების რაოდენობა ნიშანდობლივად იზრდება. ოფიციალური წყაროებით გამოგზავნილი ფულადი გზავნილები 2000 წლისთვის 63 მილიონ ამერიკულ დოლარს შეადგენდა, რაც იმ დროისთვის მთლიანი შიდა პროდუქტის 2.2%-ს შედგენდა, 2003 წლისთვის გზავნილების მოცულობამ 197 მილიონ აშშ დოლარს მიაღწია (მთლიანი შიდა პროდუქტის 4.9 %), 2008 წელს კი ამ მონაცემმა ერთ მილიარდს გადააჭარბა და მთლიანი შიდა პროდუქტის 7.8 %-ი შეადგინა. ეს მონაცემები მხოლოდ ოფიციალურ წყაროებს ეყრდნობა და შესაძლოა კიდევ უფრო დიდი იყოს მოცულობაში.

გზავნილებიპირდაპირზეგავლენასახდენენსაქართველოსეკონომიკაზე, რადგანსაშუალოდ 10 მოქალაქიდანერთისშემოსავლებსსწორედგზავნილებიწარმოადგენს. 2011 წლისმონაცემებითსაქართველოშიგამოგზავნილიგზავნილებიშეადგენდა 812.6 მილიონამერიკულდოლარს, რაცწინაწელთანშედარებითთითქმის 20 %-იანიზრდაიყოდაქვეყნისმთლიანიშიდაპროდუქტის 6 %-სშეადგენდა. უხეშადრომვთქვათ, საქართველოსმოსახლეობის 9% არისგზავნილებისმიმღები.

FIGURE 1
Remittances to Georgia by countries (as of 2011)
www.nbg.ge

FIGURE 2
Remittances to Georgia (2007-2011 I-III*)
www.nbg.ge

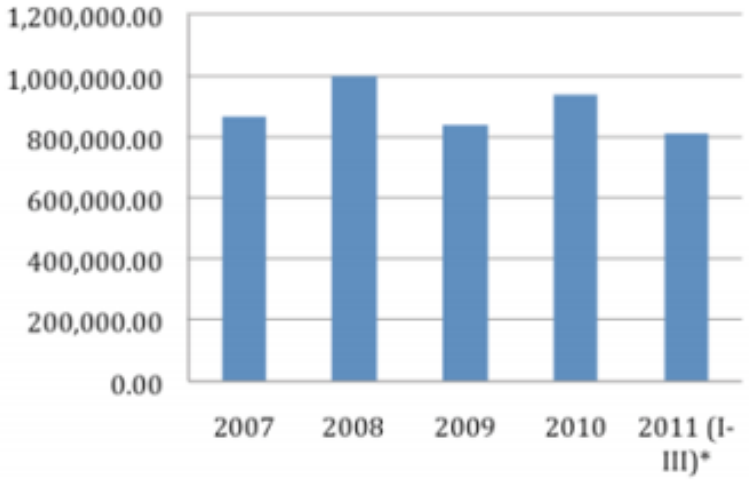

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ჩანს საქართველოში 2009-2010 წლებში უცხოური გრანტებისა და ფულადი გზავნილების მოცულობა. როგორც ხედავთ, მიგრანტთა მიერ გამოგზავნილი ფულადი გზავნილების მოცულობა 2-2.5-ჯერ აღემატება უცხურ გრანტებს.

FIGURE 4
Remittances and Grants (2009-2010)
www.geostat.ge

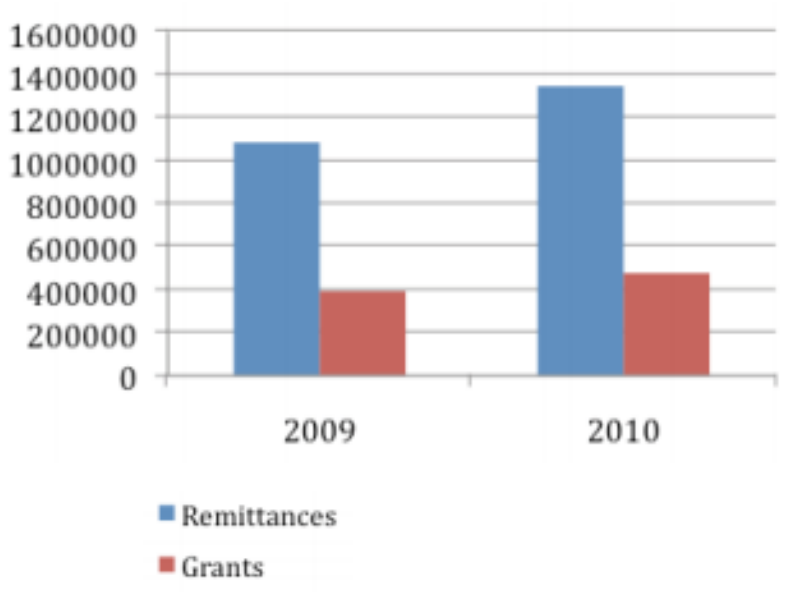

საქართველოსეროვნულიბანკისმონაცემებითშედგენილიაკიდევერთიდიაგრამა
,
რომელიცქვემოთარისმოცემულიდარომელზეცნაჩვენებიასაქართველოშიფულადიგზ
ავნილებისდინამიკა 2010-2014 წლებში. როგორცხედავთ,
მათიმოცულობაყოველწლიურადიზრდებოდა, კლებამხოლოდ 2014 წელსაღინიშნება.

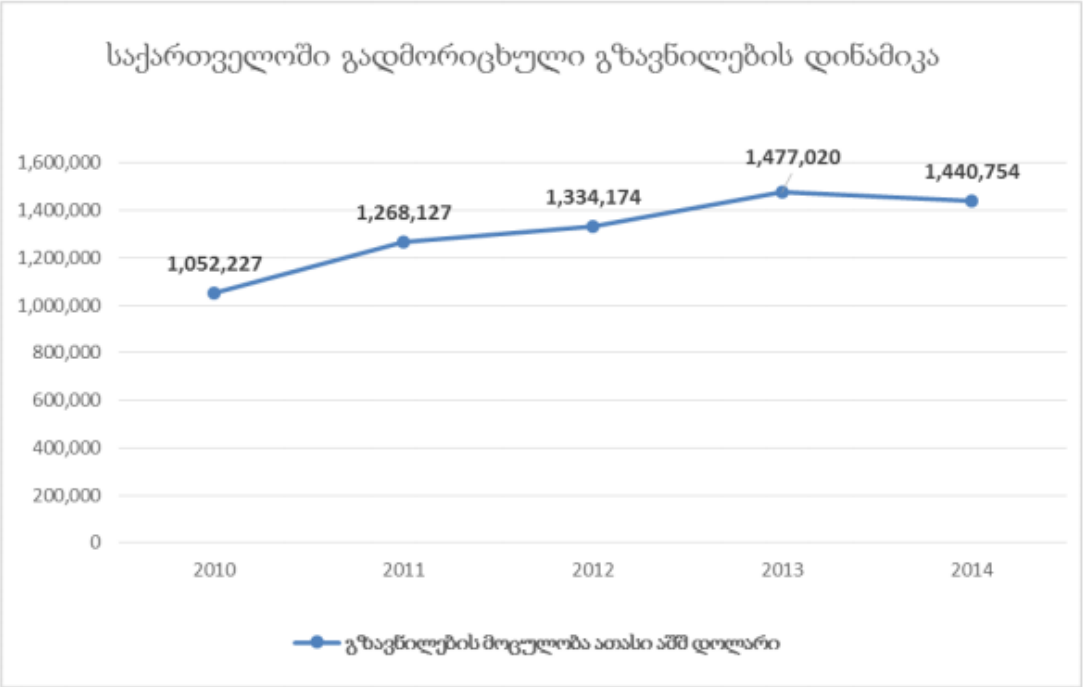

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი; www.nbg.gov.ge

საქართველოშიარსებულიეკონომიკურიპოლიტიკისკვლევისცენტრისმონაცემებისმიხედვით, რომლისძირითადიმიზანიამოსახლეობისეკონომიკურიმდგომარეობისგაუმჯობესება, პოსტ-საბჭოთარესპუბლიკებისმოსახლეობისთვისმიგრაციაშიწასასვლელქვეყანათაშორისპირველადგილზეარუსეთისფედერაცია, რომელსაცასევეჰყავსყველაზემეტისაერთაშორისოიმიგრანტიმსოფლიოშიამერიკისშეერთებულიშტატებისშემდეგ.

2006 წლისმსოფლიობანკისადასაქართველოსოფიციალურიმონაცემებისმიხედვით, 250-300 ათასიქართველომიგრანტიმუშაობსსაზღვარგარეთ, საიდანაცდაახლოებით 200 ათასიცხოვრობსრუსეთისფედერაციაში. 1999-2004 წლებშირუსეთიდანგამოგზავნილიფულადიგზავნილებისრაოდენობა 7-ჯერგაიზარდადასაერთოგზავნილებისრაოდენობის 65 %-იშეადგინა. თუმცაესარისმხოლოდოფიციალურიმონაცემები. არაოფიციალურიმონაცემებისმიხედვითკისაქართველოდანწასულიმიგრანტებისრაოდენობაერთმილიონზემეტია.

უახლოესიმონაცემებიფულადიგზავნილებისშესახებკვლავეროვნულიბანკისგან გვაქვსდაამმონაცემებისმიხედვით 2017 წლისივლისშისაქართველოშიფულადიგზავნილებისსახით 120 მილიონიდოლარიშემოვიდა, რაცწინაწელთანშედარებით 20%-ითმეტია. ჯამში 2017 წლისიანვრიდანივლისისჩათვლითფულადიგზავნილებისსაერთომოცულობამ 749 ამერიკულდოლარსმიაღწია, რაცწინაწლის იგივე მონაცემებთანშედარებით 19%-ითმეტია.

როგორცზემოთაღვნიშნეთ, ფულადიგზავნილებისუმთავრესწყაროსსაქართველოდანუცხოეთშიემიგრირებულიქართველიმოსახლეობისმიერგამოგზავნილითანხებია, შესაბამისად, გზავნილებისრეიტინგშიისქვეყნებილიდერობენ, სადაცმეტიქართველიემიგრანტიცხოვრობს. ქვეყნებისმიხედვითგზავნილებშიკვლავრუსეთილიდერობს, საიდანაცამაწლისმხოლოდიანვრიდანმარტისჩათვლით 79 მილიონიდოლარიგამოიგზავნა, მეორეადგილზეკისაბერძნეთისნაცვლადამერიკისშეერთებულიშტატებიაღმოჩნდა, სადაცწლიდანწლამდეასევეიზრდებაქართვენმიგრანტთარიცხვი. რუსეთისფედერაციისადაამერიკისშეერთებულიშტატებისშემდეგადგილებსკვლავინაწილებენიტალიადასაბერძნეთი, მათშემდეგკიპირველადსაქართველოსგზავნილებისისტორიაშიმეხუთეადგილიდაიკავაისრელმა, სადაცქართველმამოსახლეობამაქტიურიემიგრაციაბოლოერთიწლისგანმავლობაშიდაიწყოდაწინაწელთანშედარებითისრაელიდანგამოგზავნილიგზავნილებისრაოდენობამ 68 მილიონდოლარსმიაღწია, ესკიწინაწელთანშედარებით 100 %-იანიზრდაა.

2017 წლისპირველკვარტალშისაქართველოსმიერმიღებულიფულადიგზავნილებისრეიტინგიქვეყნებისმიერასეგამოიყურება:

1. რუსეთი - 250 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 18%
2. აშშ - 79 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 17%
3. იტალია - 76 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 11%
4. საბერძნეთი - 75.9 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 5.7%
5. ისრაელი - 68.1 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 100%
6. თურქეთი - 60.5 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 30%
7. ესპანეთი - 19.6 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 12%
8. გერმანია - 18.7 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 4%
9. უკრაინა - 14.5 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 28%

10. გაერთიანებულისამეფო - 8.7 მილიონიდოლარი, ზრდაწინაწელთანშედარებით 5%

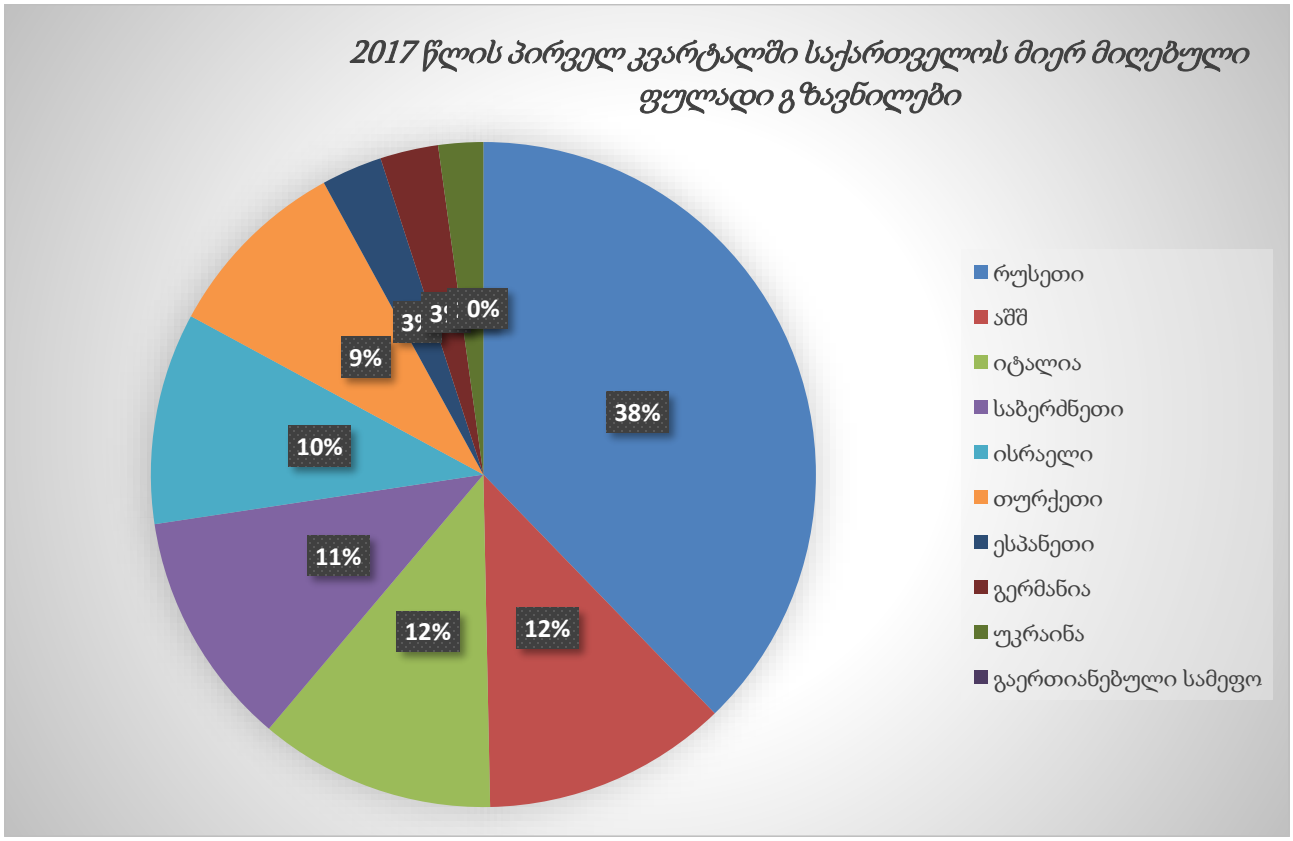

თუ ავიღებთ 2015 და 2016 წლის საქართველოში გადმორიცხული ფულადი გზავნილების მონაცემებს: 2015 წელს საქართველოში 1080 მილიონი აშშ დოლარი გადმოირიცხა, 2016 წელს კი გზავნილების მოცულობა 7 %-ით გაიზარდა და ჯამში 1151 მილიონი დოლარი შეადგინა. აქვე შეგვიძლია ვიღოთ საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის მონაცემები 2015-2016 წლებში: 2015 წელს საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტი 31755 მილიონი ლარი იყო, 2016 წელს კი 33921 მილიონი ლარი.[7]

ამ მონაცემების ანალიზის შემდეგ უფრო ნათელი გახდება რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვის ფულად გზავნილებს. გარდა იმისა რომ პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს და გრანტებს აღემატება ფულადი გზავნილების მოცულობა, ვხედავთ, რომ 2015 წელს, ისევე როგორც2016 წელს, მთლიანი შიდა პროდუქტის 8%-ს გაუტოლდა საზღვარგარეთიდან მიღებული ფულადი გზავნილები.

[7] www.geostat.geსაქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

თავი 5. ფულადი გზავნილების დადებითი და უარყოფითი მხარეები

როგორც მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების, ასევე საქართველოს მონაცემების მიხედვით ნათელია, რომ მიგრანტების მიერ გამოგზავნილ ფულადი გზავნილებს დიდი ადგილი უკავია გზავნილების მიმღები ქვეყნების ეკონომიკაში. ამის ფონზე საინტერესოა რა გავლენას ახდენენ გზავნილები მიგრანტთა სამშობლოში მოსახლეობის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, მათ დანაზოგებზე, შრომით ბაზარზე, ჯანდაცვისა და განათლების სფეროებსა თუ კეთილდღეობის საზომ სხვა სფეროებზე. ამ თემაზე დაწერილ თითქმის ყველა კვლევაში ავტორები თანხმდებიან, რომ გზავნილები უდაოდ აუმჯობესებენ ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობას. გზავნილები ხელს უწყობენ სოციალური დოვლათის დაგროვებას ოჯახებში არსებული ფულადი სახსრების გაზრდით. ვფიქრობ, რომ აღნიშნული წარმოადგენს ფულადი გავნილების უმთავრეს დადებით მხარეს, თუმცა მოგვიანებით ვეცდები ავხსნა, თუ რატომ შეიძლება წარმოადგენდეს ქვეყნისთვის დიდი რაოდენობით ფულადი გზავნიელბის მიღება უარყოფით მოვლენას.

საქართველოსეკონომიკაშიდიდროლსასრულებსფულადიგზავნიელბი, თუმცაამგავლენისუფროზუსტადშესაფასებლადაუცილებელიაგანისაზღვროსროგორ იყენებსგზავნილებისმიმღებიმოსახლეობაამთანხებსსაქართველოში, რაარისფულადიგზავნილებისუარყოფითიმხარეებიდარამდენადდიდიაესუარყოფით იმხარეებიმისდადებითმხარეებთანშედარებით.

ერთი მხრივ ფულად გზავნილებს შეუძლიათ ადგილობრივი ეკონომიკას ბიძგი მისცეს გაუმჯობესებითვის, ხელი შეუწყოს ინვესტიციების ჩადებას სხვადასხვა სფეროში და წარმოებაში. მეორე მხრივ კი, მათმა დიდმა შემოდინებამ შეიძლება ისეთი უარყოფითი მხარეები გამოიწვიოს, როგორიც არის ინფლაცია, რადგანაც გაზრდილი მოთხოვნა ფასებს აწევს სხვადასხვა მოხმარების საგნებსა თუ პროდუქციაზე და ამავე დროს შეიძლება ადგილობრივად წარმოებული პროდუქცია ჩანაცვლდეს იმპორტირებული საქონლით.

ფულადიგზავნილებისშესწავლაყოველთვისმოიცავსუარყოფითდადადებით, პესიმისტურდაოპტიმისტურმიდგომებს. პესიმისტურიხედვისმიხედვით, ფულადიგზავნილებიაღრმავებსდამოკიდებულებასემიგრაციაშიმყოფიმოსახლებოსმ იერგამოგზავნილთანხაზე.

ესთანხაკიძირითადადიხარჯებაყოველდღიურიმოხმარებისნივთებზედამომსახურებ
ისსფეროებშიდაარარისჩადებულიინვესტიციისსახითსხვადასხვასაქმიანობაში,
რომელიცმომავალშიცმოიტანსშემოსავალსდასარგებელს.
ფულადიგზავნილებიასევეხელსუწყობსინფლაციას,
რადგანმოსახლეობადამოკიდებულიხდებაიმპორტირებულსაქონელზედამათიცხოვრ
ებისდონეარისუფრომაღალი,
რაცმოითხოვსფულადიგზავნიელბისკიდევუფროგაზრდას.
ესყველაფერიხელსუწყობსმიგრაციაშიწასულიმოსახლეობისრაოდენობისკიდევუფრ
ოზრდას,
რაცშესაბამისაცამცირებსადგილობრივმოსახლეობაშიშრომისუნარიანმუშახელს.

ასევეყურადსაღებიაისმომენტი,
რომფულადიგზავნილებიხელსუწყობსმოსახლეობაშიუთანასწორობასეკონომიკურიმ
დგომარეობისთვალსაზრისით, რადგანოჯახებისცხოვრებისდონე,
რომლებსაცარავინუგზავნისფულადგზავნილებს,
გაცილებითდაბალიამათთანშედარებითვისაცმუდმივადაქვსდამატებითიშემოსავალ
იგზავნიელბისსახით.

სწორედამმიზეზითშეიძლებაგაფუჭდესტრადიციულისოციალურიკავშირებიმ
ოსახლეობაში.
ესკავშირებიკისასიცოცხლოდმნიშვნელოვანიაეკონომიკურსიდუხჭირეშიმყოფისახო
გადოებისთვის, რათაერთადგაუმკლავდნენმატერიალურსირთულეებს.

გარდაამისაგზავნილებზედამოკიდებულიმოქალაქეებისთვისმცირდებასტიმუ
ლიიმუშაოსადგილობრივსამსახურში, სადაცხელფასიგაცილებითდაბალია,
ვიდრეგამოგზავნილიფულადიგზავნილისოდენობა.

საერთოჯამშიპესიმისტურადთუშევხედავთდიდირაოდენობითგზავნილებისმი
ღებას, მათზედამოკიდებულებისზრდააფერხებსმოსახლეობისგანვითარებას
დადამოუკიდებლობას,
არიზრდებადაზოგიერთშემთხვევაშიმცირდებაშიდაწარმოებადადამოკიდებულიხდე
ბამხოლოდიმპორტირებულპროდუქციაზე.
ესყველაფერისაქართველოსმაგალითზერომავიღოთ,
ამმოსაზრებასშეიძლებადავეთანხმოთკიდევაც.
არაოფიციალურიმონაცემებითგზავნილებისდიდირაოდენობაიხარჯებასაყოფაცხოვრ
ებომოხმარებისსაგნებზე, მომსახურებისდფეროში,
განათლებასადაჯანდაცვისსფეროებში,
ასევედიდირაოდენობაიდებაუძრავითუმოძრავიქონებისშესყიდვაში,
თუმცაამთანხებიდანყველაზენაკლებირაოდენობითიხარჯებაადგილობრივიწარმოებ
ისზრდაზე.

ამისსაპირისპიროდპესიმისტურიმიდგომაგვაჩვენებს, რომოჯახებიაგზავნიანთავიანთწევრებსსაზღვარგარეთსამუშაოდიმისთვის, რომგაზარდონდაგაამრავალფეროვნონთავიანთიოჯახისშემოსავლები. ფულადიგზავნილებიამცირებსსიღარიბესდაზრდისცხოვრებისსტანდარტებს. ამასთანგაზრდილიშემოსავლებიზრდისმოთხოვნასმომსახურებისსფეროში, რაცხელსუწყობსადგილობრივიბიზნესისგანვითარებას. ამმიდგომისმიხედვითასევედასაშვებია, რომგაზრდილიმოთხოვნასხვადასხვაპროდუქტზეწარმოშობსიმისსაჭიროებას, რომიმპორტირებულსაქონელთანერთადბიძგიმიეცესადგილობრივწარმოებასაც, იმისთვისრომშეივსოსგაზრდილიმოთხოვნა. დაბოლოს, ფულადიგზავნილებიასევეშეიძლებაინვესტიციადჩაიდოსადამიანურკაპიტალში, რასაცგრძელვადიანიდადებითიშედეგებიმოყვება: ესთანხაშეიძლებამოხმარდესგანათლებისდონისგაუმჯობესებას.

განსხვავებულიშედეგებიაქვსემპირიულკვლევასსხვადასხვაქვეყანაში, რომლებიცდამოკიდებულნიარიანგზავნილებზე. ამკვლევებისშედეგადშეიძლებაასეთიდასკვნაჩამოვაყალიბოთ: გზავნილებისმიღებასქვეყნისთვისშეიძლებაქონდესროგორცდადებითიასევეუარყოფითიმხარეები. მათიგავლენადამოკიდებულიასხვადასხვაფაქტორებზე, როგორიცაა: საზოგადოებისრანაწილიმიდისემიგრაციაში, როგორგამოიყენებამიმღებიოჯახებისმიერგამოგზავნილიფულადიგზავნილებიდარამდენადუწყობსხელსესთანხებიმიმღებქვეყანაშინაყოფიერიეკონომიკურიპროცესების წარმოშობას.

საქართველოს ეკონომიკაზე გზავნილების გავლენა შეგვიძლია შევაფასოთ სხვადასხვა ჩატარებული კვლევის საფუძველზე, რომელთაგანაც აღსანიშნავია კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრისა და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის საერთაშორისო სკოლის ერთობლივი კვლევა, რომელმაც კვლევაში ჩართო საქართველოს მოსახლეობის გარკვეული ნაწილი და გამოიკვლია ოჯახები და ერთმანეთს შეადარა ომ ოჯახების მდგომარეობა, რომელთა თუნდაც ერთი წევრი არის საზღვარგარეთ, რომელთა ერთი წევრი მაინც ყოფილა საზღვარგარეთ და რომელთა არც ერთი წევრი არ ყოფილა საზღვარგარეთ სამუშაოდ წასული.

შედეგი ასე გამოიყურება: საქართველოში, მიგრანტთა მიერ საზღვარგარეთიდან გამოგზავნილი ფულადი გზავნილები ახდენენ პოზიტიურ ეკონომიკურ ეფექტს საქართველოში მცოხვრებ ოჯახებზე და ეს დადებითი შედეგები დიდად გადაწონის მის უარყოფით მხარეებს. გზავნილები პირდაპირ აუმჯობესებენ ცხოვრების სტანდარტებს საოჯახო პროდუქტებსა და სხვადასხვა მოხმარების ნივთებზე დახარჯული თანხის ზრდით. ამ პროდუქტების ნაწილი მართალია არის იმპორტირებული, მაგრამ ნაწილი ასევე არის ადგილობრივად წარმოებული და ამასთან, საყოფაცხოვრებო ნივთებზე მოთხოვნის ზრდასთან ერთად იზრდება

მოთხოვნა მომსახურების სფეროშიც, რასაც უდაოდ აქვს დადებითი შედეგი ადგილობრივ მომსახურების სფეროში ჩართულ ბიზნესზე. ოჯახები, რომლებიც მუდმივად იღებენ გზავნილებს საზღვარგარეთიდან, ცხოვრობენ უფრო უკეთესად და ეს მათ აძლევთ საშუალებას თავი იგრძნონ უფრო დაზღვეულად: არ არიან დამოკიდებულები მხოლოდ საკუთარ სამსახურზე და ადგილობრივ შემოსავალზე და შესაბამისად ნაკლებ გავლენას ახდენს ადგილობრივი ეკონომიკური შოკები მათზე. ამ ოჯახებს მიუწვდებათ ხელი ბანკებიდან აღებულ სესხებზე, რაც საშუალებას აძლევს მათ გაიუმჯობესონ საცხოვრებელი პირობები და ინვესტიციის სახით დააბანდონ რაიმე საქმეში, ასევე საშუალება აქვთ გააკეთონ დანაზოგები, რაც ასევე მათ სტაბილურობას უზრუნველყოფს ხანგრძლივი პერსპექტივით. ამას გარდა საშუალება ეძლევათ მეტი დააბანდონ ადამიანურ რესურებში: აიმაღლონ ცოდნის დონე, მიიღონ უკეთესი სამედიცინო მომსახურება და სხვა.

საქართველოს მაგალითზე შეიძლება ითქვას, რომ მიგრანტთა მიერ გამოგზავნილი გზავნილები არ ქმნის იმის სტიმულს, რომ გზავნილის მიმღებმა მოქალაქემ აღარ იმუშაოს, და ასევე ნაკლებად იხარჯება ეს თანხები ტყუილად, მაგალითად დასვენებაში. ამგვარად, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში გამოგზავნილი ფულადი გზავნილები დადებით გავლენას ახდენენ საქართველოს ეკონომიკის განვითარებაზე და ხელს უწყობენ სოციალური კაპიტალის შექმნას.

ძალიან მნიშვნელოვანია ფულადი გზავნიელბის სახითმიღებული შემოსავლების კვლევა და ანალიზი, რაში იხარჯება ეს თანხები საქართველოში. სამწუხაროდ ამის ზუსტი მონაცემები ამჟამად არ არსებობს. სხვა ქვეყნებს რომ შევადაროთ, მაგალითად მოვიყვან შემდეგ ქვეყნებს:

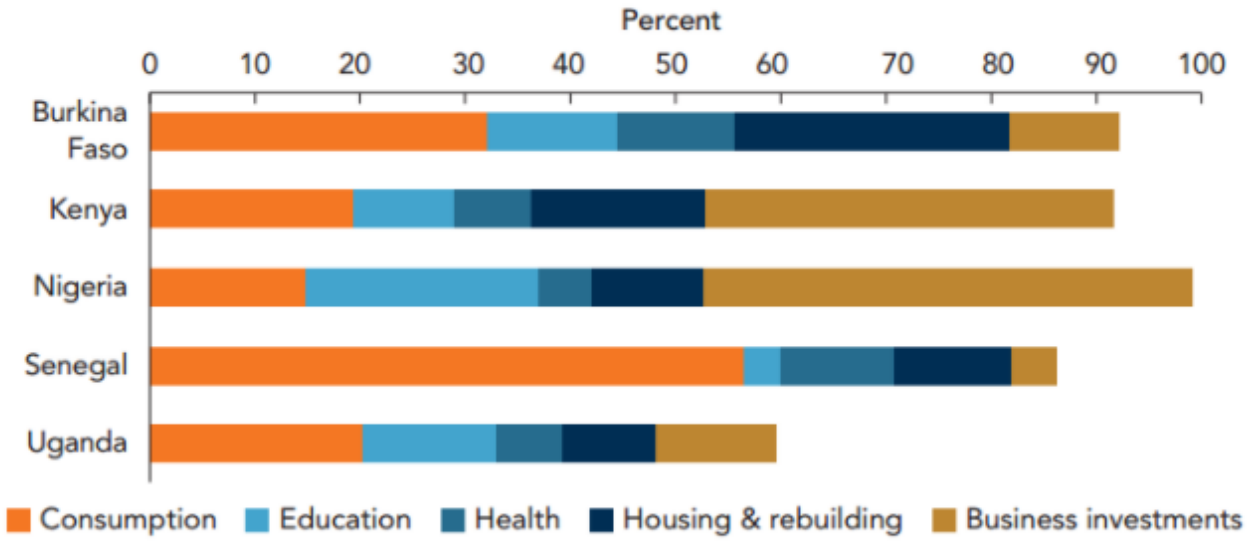

Note: Consumption includes food, clothing, rent, marriages and funerals.
Source: Plaza, Navarrete, and Ratha (2011).

როგორც ვხედავთ სხვადსხვა ქვეყანაში სხვადასხვა რაოდენობით იხარჯება გზავნილები ამა თუ იმ სფეროში. მაგალითად სენეგალში ყველაზე დიდი წილი მოდის ყოველდღიური მოხმარების ნივთებზე და პროდუქტებზე, მაშინ როცა ნიგერაში დიდი რაოდენობით თანხა იდება ბიზნესის განვითარებაში.

საქართველოსთს ეს მონაცემები სამწუხაროდ არ არსებობს, თუმცა ზოგადი დაკვირვებით შეიძლება ითქვას, რომ ძირითადად ეს თანხები იხარჯება ყოველღიური მოხმარების პროდუქტებზე, მეორე ადგილზეა განათლება და ჯანდაცვის სფეროში დახაჯული წილი, უმთავრესად კი ეს ანხები იხარჯება უძრავი თუ მოძრავი ქონების შეძენაზე. ძალიან მცირეა წილი ამ თანხებიდა, რაც შეიძლება ჩაიდოს ინვესტიციებში და აგილობრივი ბიზნესის განვითარებაში.

ამ მონაცემების არსებობა და მათი ანალიზი უნდა იყოს პირველი გადადგმულლი ნაბიჯი იმისკენ, რომ მომავალში შეიძლებოდეს უკეთესი რეკომენდაციების გაკეთება. საქართველო არის განვითარებადი ქვეყანა და მისთვის დიდი რაოდენობით შემოსული თანხები ფულადი გზავნიელბის სახით გადამწყვეტია რიგითი მოქალაქეების ყოველდღიურ ცხოვრებაში. თუმცა ასევე აუცილებელია გზავნილების პოტენციალის დანახვა და მათი უკეთ გამოყენება განვითარებისა და შიდა ეკონომიკის ზრდისთვის.

მიგრანტთა რაოდენობა წლიდან წლამდე იზრდება მსოფლიოში. აქედან გამომდინარე იზრდება მათ მიერ სამშობლოში გაგზავნილი თანხების ჯამი. შესაბამისად, განვითრებული ქვეყნების ლიდერები, სხვადასხვა საერთაშორისო

სამთავრობო თუ არასამთავრობო ორგანიზაცია ფიქრობს იმ გეგმებზე და გზებზე, თუ როგორ შეიძლება მიგრანტთა მიერ გაგზავნილი გზავნილები იყოს გამოყენებული სწორად და მაქსიმალურად სასარგებლო იყოს მათი ოჯახებისთვის. გაეროს მდგრადი განვითარების აგენდა 2030-ის მიხედვით, რომელიც მსოფლიო ლიდერებმა 2015 წელს მიიღეს და ძალაში შევიდა 2016 წლის პირველ იანვარს, და რომლის მთავარი მიზნები ითვალისწინებს მომდევნო 15 წლის განმავლობაში მსოფლიოში სიღარიბის ყველანაირი ფორმის შემცირებას, ყველანაირი უთანასწორობის აღკვეთას და კლიმატის ცვლილებასთან განმკლავებას, ასევე ეთმობა ადგილი მიგრამტებს, მათ უფლებებს და მათ მიერ ფულადი გზავნილების გაგზავნის ხარჯების შემცირებას მსოფლიო მასშტაბით.

ასევე აუცილებელია საქართველოს მთავრობა დაინტერესდეს ამ საკითხით, საჭიროა სახელმწიფოს უფრო სერიოზული მიდგომა ფულადი გზავნილების თემისადმი. მნიშვლელოვანია ფულადი გზავნილების ზეგავლენისა და მნიშვნელობის გააზრება და გზავნილების მართვის უფრო ეფექტიანი პოლიტიკის ფორმირების გზების ძიება. მნიშვნელოვანია ფულადი გზავნილების სწორად მართვა, რათა ისინი პოტენციური ზრდის შესაძლებლობად იქცეს. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ფულადი გზავნილები საქართველოში შემოსული გრანტებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადებს აღემატება, ფულად გზავნილებს შეიძლება შევხედოთ, როგორც სტრატეგიულად მნიშვნელოვან ფაქტორს ჩვენი ქვეყნის განვითარებისთვის. ჩვენი ეკონომიკა ძალიან მგრძნობიარეა საგარეკო შოკების მიმართ, თუმცა ამას ვერ ვიტყვით ფულად გზავნილებზე. გზავნილებს ქვეყანა იღებს სტაბილურად მიუხედავად იმისა, თუ როგორი ეკონომიკური მდგომარეობაა ამა თუ იმ პერიოდში ქვეყანაში.

დასკვნა

ამგვარად ჩემს ნაშრომში მოკლედ მიმოვიხილე მიგრაციის ფენომენი და მისი გამომწვევი მიზეზები. ჩემთვის განსაკუთრებით საინტერესეოა საქართველოდან წასული ემიგრანტები, რომელბმაც საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ დატოვეს ქვეყანა. მას შემდეგ რაც საქართველომ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, მოსახლეობისთვის განსაკუთრებით რთული აღმოჩნდა ქვეყანაში ცხოვრება, სადაც იყო მუდმივი ინფლაცია, კორუფცია, გაჭირვება და უმუშევრობა. სწორედ 1990-იან წლებში დატოვა საქართველოს მოსახლეობის უმეტესმა ნაწილმა სამშობლო სხვა ქვეყანაში უკეთესი ეკონომიკური პირობების შექმნის მიზნით, რაც არ ყოფილა

ადვილი მათთვის, ქვეყანაში არსებული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური მდგომარეობის ფონზე.

მასობრივი ემიგრაციის პროცესი შედარებით შესუსტდა 2000-იანი წლებიდან, ქვეყანაში შედარებით გამოსწორდა ეკონომიკური მდგომარეობა. თუმცა საზღვარგარეთ წასული ემიგრანტების დიდი ნაწილი დარჩა სხვა ქვეყანაში, სადაც დღემდე ცხოვრობს და აგზავნის თანხებს საკუთარ ოჯახში. ემიგრანტთა მიერ გამოგზავნილი თანხების მოცულობა წლიდან წლამდე იქრდება, არა თუ კლებულობს და საკმაოდ დიდ მასშტაბებსაც აღწევს, რაც რა თქმა უნდა გავლენას ახდენს ქვეყნის ეკონომიკაზე. ქვეყანაში, სადაც თითქმის ყოველი მეათე მოქალაქე გზავნილებს იღებს საზღვარგარეთიდან, რა თქმა უნდა უკეთ უნდა იქნას ეს ფენომენი შესწავლილი და სახელმწიფოსგან მეტი ყურადღება უნდა ქონდეს დათმობილი.

ფულადი გზავნილები მეტია ვიდრე მხოლოდ ქვეყნის ეკონომიკის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი. ეს არის მნიშვნელოვანი და ზოგჯერ გადამწყვეტი ასპექტი ზოგიერთი ქვეყნის მოსახლეობის სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული ცხოვრებისთვის. იმ ოჯახებისთვის, რომლებიც იღებენ ფულად გზავნილებს, ზოგიერთ შემთხვევაში ფუნდამენტური მნიშვნელობა აქვს ამ თაანხებს იმ რთულ ეკონომიკურ პირობებში, სადაც შეზღუდულია დასაქმების შესაძლებლობები და დასაქმების შემთხვევაშიც კი არასაკმარისია არსებული ხელფასი არსებობისთვის.

შესაბამისად, ქართველ ემიგრანტთა და მათ მიერ გამოგზაფნილ ფულად გზავნილებზე საჭიროა მეტი ზუსტი ინფორმაციის არსებობა, რათა მოხდეს ამ ინფორმაციის ანალიზი, უკეთესი რეკომენდაციების გასაწევად. დიდი რაოდენობით შემოსული თანხები ფულადი გზავნიელბის სახით გადამწყვეტია საქართველოში რიგითი მოქალაქეების ყოველდღიურ ცხოვრებაში. თუმცა ასევე აუცილებელია გზავნილების პოტენციალის დანახვა და მათი უკეთ გამოყენება განვითარებისა და შიდა ეკონომიკის ზრდისთვის.

მნიშვლელოვანია ფულადი გზავნილების ზეგავლენისა და მნიშვნელობის გააზრება და გზავნილების მართვის უფრო ეფექტიანი პოლიტიკის ფორმირების გზების ძიება. მნიშვნელოვანია ფულადი გზავნილების სწორად მართვა, რათა ისინი პოტენციური ზრდის შესაძლებლობად იქცეს. თუ გავითვალისწინებთ, რომ ფულადი გზავნილები საქართველოში შემოსული გრანტებისა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ნაკადებს აღემატება, ფულად გზავნილებს შეიძლება შევხედოთ, როგორც სტრატეგიულად მნიშვნელოვან ფაქტორს ჩვენი ქვეყნის განვითარებისთვის.

ბიბლიოგრაფია

1. “International Migration Report 2002”, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, New York, 2002;
2. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური ვებ-გვერდი: www.geostat.ge ;
3. “Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe”, Final Country Report, Georgia April 2012; Authors: Irina Badurashvili, Mamuka Nadareishvili;

4. კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრი, ოფიციალური ვებ-გვერდი: www.crrc.ge

5. “The Role of Remittances in Georgian Economy” – Economic Policy Research Center, December 2011

6. “Remittances in the Republic of Georgia: Correlates, Economic Impact, and Social Capital Formation”, Theodore P. Gerber, Karine Torosyan, 13 February 2013;

7. “International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Member of Their Families” –U.N. Winter 1991;

8. “Migration, Remittances, and Household Strategies”-Jeffrey H. Cohen, 2011;

9. “Remittances for economic development: The Investment perspective”- Thanh Le, Article Published on 13 June 2011, Journal –Elsevier, journal homepage: www.elsevier.com/locate/ecmod ;

10. “International Migration, Remittances and Poverty in Developing Countries”- Adams, Richard H. and john Page, Worl Bank working paper 3179, 2003;

11. “The Determinants of International Remittances in Developing Countries” –Richard H. and Adams Jr. World Bank, Washington, DC, USA, 2007;

12. “Temporary Migration and the Flow of Savings to the Source Country”- Slobodan Djajic, 2014.